

SZABÓ DEZSŐ

FELTÁMADÁS MAKUCSKÁN

DR. ÁCHIM ANDRÁS KÖNYVKIADÓ
BUDAPEST

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 4.0 Nemzetközi (CC BY-SA 4.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.hu>

Elektronikus változat:
Budapest : Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2016
Készítette az Országos Széchényi Könyvtár E-könyvtári Szolgáltatások Osztálya
ISBN 978-963-417-013-6 (online)
MEK-15335

I.

A tiszteletes úr szavai mind szélesebb szárnyakkal verték a levegőt. Hangja feszülő létráján érezni lehetett, hogy most már az utolsó mondat széles dicsősége felé hág. A hivek is mind odaébredtek a beszéd lelkük felé kunkorodó farkához. Mert dolgos embernek megbocsátja Isten, ha a beszéd nagy részét átalussza. De az utolsó mondatokat nem hallani olyan pogány dolog, mely a tüzelőanyag tetemesebb alkalmazását vonja maga után a pokolban. Zengett a tiszteletes úr lelke:

- Igen, atyámfiaí, e bűnös föld bilincsei nem kötik örökre az Isten lelkétől lelkes embert. A földből vétetett test megfizeti adóját a földnek. A siralomnak e halálos völgyében betegség, bűn, szenvedélyek, gyilkos étvágak dúlnak, de a test minden művelkedését visszanyeli az elborító föld. De az Istentől nyert lelket, ha test-börtönéből kiszabadul, a végtelenség útja várja s megtisztulásokon keresztül siet vissza örök forrásához, Istenhez. Oh, feltámadás gyönyörű öröme, töltsd be e Husvét szent ünnepén vágyó szíveinket! Nincsen elmúlás s a halál az öröklét kapuja. Ott viszont fogjuk látni szeretteinket, akik előttünk dolgoztak, szenvedtek és imádkoztak e földön. Oh, édes testvéreim a Krisztusban, szívetek minden vágyában, agyatok minden gondolatában, akaratotok minden tetteben éljetez úgy, hogyha majdan megzendülnek az örökítelek trombitái, zengjen felétek isteni mesterünk hívó szava: - Te igaznak találtattál, lépj be az én Atyámnak örömébe, ámen!

A hivek egy boldog nagyot nyegtek, mint a jó falat, mint a jó csók után. Ajkukra kifényesedett az üdvösség zsírja. Aztán egyszerre felálltak. És a jó bortól vörösre duzzadt arcokból, a kolbásztól, szalonnától, megdagadt nyakakból, mellekből és pocakokból, a munkától és csóktól izmosult lábszárakból felreszketett a fehérszárnyú zsoltár az Isten arca elé:

Lelkek vagyunk, lelkek, a te lelked makucskai letéteményesei. Ne hagyd el minket, adj nekünk jó kenyeret sok zsírral, jó szagos disznópecsenyével, édes borral és megfrissítő meleg ölelésekkel. Lelkek vagyunk, ó, Urunk, és adj nekünk erős öklöt, hogy kupán vágassuk azt, akire haragszunk. Lelkek vagyunk és kérünk téged, hogy a halál akkor nyissa meg nekünk a Hozzád vezető utat, mikor mi szólítjuk fel arra őt.

Aztán még ülve is énekeltek egy szép strófát. Akkor kimentek a templom elé. Ott ősi szokás szerint csoportokba verődtek, hogy az ünnepi ebéd nagy öröme előtt megbeszéljék a világ dolgát. Mindenki a maga sorsbelijével csoportosult: külön a legények, a fiatal lányok, a tiszteletes a bíróval, a kántorral, a jegyzővel s a falu többi fejével, a módos emberek, a módos asszonyok, aztán a zsellérek és asszonyaik. Mert ez a jó Isten grádicsa: az alsó lépcső az az ember, aki sohasem lakhatik jól. A második lépcső az, aki mindennap adhat magának enni. A harmadik lépcső-ember két emberért is ehetik. És így tovább: aki háromért, négyért, ötért ehetik. Legeslegfelül van aztán a méltóságos tündöklő Úristen, aki minden percben egy világot ehetik meg. Földestől, tengerestől, szívestől, történelmestől.

Igen régi mérések igazolják, hogy Makucska a világ közepe. A templom pedig a falu közepén van, egy dombon, honnan vagy ötven más falut lehet látni s a növekvő kenyér szép zöldes térségeit. Olyan jó ott elbeszélgetni, régi biztos bölcsességeket, régi jó mondatokba pakolni. Pláne, ha a friss husvét szellő körülfürdeti az embert s a serkedő élet vidám üzenetét tágítja a szívekbe.

- Hallotta a tiszteletes úr, hogy a Cseh Antal megvette Apátiban a Kakas Péter szőlőjét? - kérdezte a bíró.

- Aki gyűjt, annak van, - felelte a tiszteletes úr.

- Csak az a sok adó ne rontaná az embert, - homályosodott közbe Fejér István, a falu legnagyobb gazdája.

- Az államnak is élnie kell valamiből, - intette a jegyző.

- Jaj, tiszteletes úr! Jaj, édes tiszteletes úr!

Ez már nem a beszélgetés része volt, hanem a rémület őrült kiáltása, mely a széles országút felől szakadt feléjük. Mindenki odariadt a hanghoz, melyben egy halálra ijesztett élet kért segítséget. Hát látják, hogy az özvegy Bogár Lajosné siheder fia kidagadt szemekkel, habzó szájjal, karjait szétdobálva rohan feléjük.

A kántor, aki hat évig mártogatta a kulturába a csendes, jómagaviseletű fiút, szelíden csodálkozott:

- Hát ezt mi lelte, hogy úgy kibújt magából?

A fiú már felrohant a dombra. Ott, mintha felgyult szemei semmitsem látnának, megint beordította a tisztes gyülekezet képébe:

- Jaj, tiszteletes úr! Jaj, jaj, tiszteletes úr!

- Ha nem volna kora tavasz, azt mondanám, hogy rossz gombát evett, - vélekedett Kocsis Györgyné.

A pap szelíden csitíttgatta: - Mi lelt, fiam? Ne félj, itt nem bánt senki.

- Jaj, feltámadtak! Jaj, tiszteletes úr, feltámadtak! - lihegte kivéresedő lélekkel a fiú.

- Kik támadtak fel, te anyámasszony katonája? - gazdolt közbe a bíró.

- Mind, mind a halottak, - dadogta a gyermek és karjaival a messzi temető felé hadonászott.

Édes jó kövércés kacagás gurult ki a gyülekezetből. A széleken a gyermekek hegyesebb vicogásai ugráltak. A kántor csendes lemondással állapította meg:

- Megbolondult. Tisztára megbolondult.

- Valaki pálinkát adott neked? - kérdezte a tiszteletes.

Lezsákné már kész volt az orvossággal:

- Szenes vizet kell itatni vele.

A gyermek hangja most már zokogó könyörgésre csordult:

- Feltámadtak, bizonyisten, feltámadtak, tiszteletes úr.

A bíró türelmetlen lett:

- Ejnye, ebatta kölyke, mindjárt a fenekedre hányom a feltámadásodat.

- Nekem dumálsz, fiacskám? - kérdezte biztonsága tetejéről a tiszteletes.

- De láttam, bizonyisten láttam, - rimánkodott a gyerek.

- Hát mit láttál? Mondd el szép nyugodtan. Katona gyerek vagy, vagy mi? - szólt a jegyző, akiben már megmozdult a hatóság.

A fiú rémületéből a sok ember közt szétszivárgott annyi, hogy lélegzet jöhetett helyébe. Most már tudott beszélni. De megtáguló szemein és hangja lejtős rohanásain érezni lehetett, hogy még benne van a nagy látomásban:

- A disznókat őriztem a temető mellett, a nyírkos réten. Hát egyszerre a disznók elkezdenek sívítani. Odanézek, jaj Istenem, a temetőben a föld úgy hullámszik, mintha víz vóna. Aztán

csak szétgurulnak a sírok, jaj, tiszteletes úr, csak mind kelnek ki belőlük az eltemetett emberek. Láttam a Kátay tiszteletes urat is. Úgy féltem, azt hittem, hogy meghalok. Elkezdtem futni s csak hallom a boldogult édesapám szavát: - Várj meg. Pista, menjünk együtt. - De én csak futottam, vissza nem néztem volna egy fejelés csizmaért. Jaj, mi lesz tiszteletes úr, jaj mi lesz, tiszteletes úr?

- Az lesz, fiacskám, hogy te szépen hazamész, lefekszel és alszol egyet, - legyintett a pap.

- Bizony megérdemelnéd, hogy megcibáljuk a füledet. Így zavarni az embert Husvét szent ünnepén! - méltatlankodott az öreg Bene Gábor.

Ebben a percben a kis Pál Katica, a Pál Mihály asztalos tízéves lánya, kinek anyját a múlt Karácsonykor fektették a temetőbe, a levegőbe bökte kis mutató ujját s a látomás szétlobogó boldogságával kiáltotta:

- Ni, az édesanyám! Apám lelkem, ni jön az édesanyám!

A gyermekhang végig lobbant lelkeken, mint könnyű láng a napos ház zsindelyein. Mindenki az ujj mutatása felé nézett és mindenkin elcsúszott a megütött lélek. Tágult szemekkel, szétnyílt ajakkal, megdermedve néztek a hihetetlen látomásra.

A széles úton a temető felől jött a halott falu.

Példás rendben nyolcas sorokban jöttek, nyugodt erős léptekkel verve a föld valóságát. Domborúak voltak, húsból-vérből valók, rettentően valóságosak. Elül jött a volt tiszteletes, a volt jegyző, a volt bíró, a volt kántor. Utánuk mind a többi holtak: férfiak, asszonyok, legények, leányok, gyermekek. Beláthatatlan néma sereglésben jöttek az élő falu felé.

Már csak száz lépésre lehettek. Akkor az élő falu bírójába megjött a szó. Roppant félelem dacos vakmerőségével kiáltotta a temetői tábor felé:

- Állj! A törvény nevében kérdelem, kik vagytok? Hogy meritek megzavarni a mi szép húsvéti ünnepszűnket?

A temetői menet megállt. A volt bíró visszakiáltott utódjának:

- Netene! Mintha nem ismernél bennünket. Nagy tekintélyes egy bölcset lettél, nem hiába, hogy a helyemre álltál.

A volt pap, Kátay tiszteletes kedélyesen odaköszönt kollégájának:

- Szervusz, öcsém, hát csak feltámadtunk. Kápláncodhatsz tovább mellettem, most sem leszek rosszabb hozzád, mint régen voltam.

Séra Ferenc, a volt boltos, nagy kiáltással kurjantotta a feltámadottak közül az élők felé:

- Szabó Károly, aztán most megadhatod a száz pengőmet. Te meg, Sáfrán Kati, hat pengővel maradtál adósom, te pedig, Bene Gábor bátyám huszonötöt.

Az élők dermedt táborában most egyszerre megelevenedett. Mint dühödt szélről szántott mocsár piszkos hullámokba tájtékoztak az emberek. Mert pénz, kenyér, föld, rang, csók: minden, amiért életnek érezték az életet, most vitás jószág lett a visszatértek követelése előtt. Mindenki tébolyult haraggal kapkodott a legközelebbi védelem után. A férfiak egy pillanat alatt szétépték a templomkert fáit-bokrait s husángokat lóbáltak kezükben. Az asszonyok nagy köveket kapartak ki a földből, vagy körmeiket görbítették előre s vérhasító élesekkel visítottak. A legények berontottak a templomba, kihoztak egy csomó padot s azokat törték szét fegyverekké. A kölykök kezeibe előtűntek a csúzlók s megfeszültek a gumik. A bíró megkavarta a levegőt dorongjával és Kain dorongjának minden zuhanása benne volt a hangjában:

- Én pedig azt mondom, hogy én Kömény András Makucska hites bírója vagyok és vigyázok a falumra. Aki egy lépést tesz előre közületek, úgy visszaragasztom ezzel a fúrkóssal a temetőbe, hogy maga az édes Atyaisten se fészíti ki onnan.

A kántor, akinek vagy húsz hitelezője volt a szemben álló táborban, kékesvörösre duzzadva üvöltötte:

- Van pofátok, hogy éppen Husvét szent ünnepén csináltok velünk ilyen rossz viccet! Hát keresztény anya szült benneteket, ti zsodomások, hogy így feltámadtok a becsületes emberek nyakára?

A szívekben gyilkos indulat, az öklökben a fojtogatás görcsei, a levegőben vérszagok bújtak.

- Te szent Isten, éppen az én feleségemet kellett visszahozni! - tüszkölt Borcsa Antalban a lélek.

A tiszteletes azonban óvatos és mérsékelt ember volt. Hideg, bölcs szavakat vetett a felgerjedt lelkek elé:

- Atyámfiak, a fegyverek csak akkor esedékesek, ha már az okos szó nem használ. Emberi és Istentől szabott kötelességünk előbb okos szóval próbálni meg a dolgot. Bízhatok meg engem, a jegyző urat és Fejér István bátyánkat, hogy tárgyaljunk e ránk jött emberek vezetőivel. Többet ésszel mint erővel. Ti pedig küldjétek be egy pár gyermeket a faluba, hogy várjanak egy kicsit az ebéddel.

- Hát én kutya vagyok, vagy mi? - kiáltotta a bíró s minden lábujjkája vére ott vöröslött a tokáján.

- Hát vegyük be a bíró urat is, azért első ember, - hagyta helybe a tiszteletes. - De aztán nem szabad mindjárt hörcsögösködni. A síma vas könnyebben megy a földbe, a síma szó könnyebben nyitja a szívet.

A gyülekezet dühe mögött olyan sok rémület volt, hogy szívesen beleegyezett a próbába.

Mikor a béke-bizottság indulni akart, Fejér István odaszólt a feleségének:

- Anna te, add ide a zsebbéli keszkenődet. Adjuk meg a módját neki, hogy ne panaszoľjanak.

Anna asszony odaadta a zsebkendőjét Fejér István feltűzte a husángja hegyire s nagy peckesen ment a bizottság előtt.

Mikor a tegnapi falu meglátta a mai falu küldöttségét, onnan is kivált négy ember: Kátay tiszteletes, a volt jegyző, a volt bíró és a Fejér István édesapja. A tér közepén találkoztak.

A tiszteletes lány, behízelt hangon kezdte:

- Kátay tiszteletes bátyám s nekem szeretve tisztelt volt főnököm! Én tiszteletes bátyámtól tanultam meg tisztelni az Úr rendeléseit és követni az ő elrendelt rendje parancsait. Ezekben a nehéz időkben ne hozzunk újabb zavart erre az istenfélő szegény falura. A természetnek Istentől szabott rendje az, hogy az élők éljék a maguk életüket, a holtak pedig szép türelemmel temetői tisztaságban várják, hogy megzendüljenek a végítélet trombitái a századok összeromlása után. A századok még tartanak, ezek a trombiták még sokáig nem fognak megszólalni. Így tehát jó keresztény ember szabályos, érvényes feltámadásról nem is beszélhet. Tiszteletes bátyám uramék hitelesen, a jó Isten törvényei szerint holtak, mi pedig jogérvényesen élők vagyunk. Kátay uram bátyám mint e tisztaság falu negyven éven át tisztelt és közszeretben álló papja nem adhat példát ilyen teológiai tévedésre. Térjenek vissza szépen szerető gonddal megvetett csendes síri ágyukba és legyenek tovább is példás türelmű keresztény halottak. Hagyják, hogy mi a siralomnak e makucscai völgyében békén tovább hordjuk az élet súlyos keresztjét.

- És tejfeles töltöttkáposztát egyetek, - morcant közbe a Fejér István édesapja.

Kátay tiszteletes nagy bevilágító szemekkel nézett volt káplánjára. Hangjában mély nagy emlékezések forró szeretete reszketett:

- Érzed, öcsém, a virágzó fűzek illatát? Látod, fiam, a vetés zöld vidámságait? Érzed, hogy fürdeti arcodat a kenyérbe mozduló föld lehelle? Most akarsz minket visszaküldeni a föld alá, most?

A jegyző, aki már hivatalánál fogva is diplomata volt, engedékeny hajlandóságot szagolt a hang nagy szelídségében. Ütni kezdte a meleg vasat:

- Nagytiszteletű uram, kedves volt elődöm és kollégám, tisztelt boldogult bíró uram és kedves jobblétre szenderült Fejér Péter urambátyám! Mint a magyar királyi közigazgatás szerény, de becsületes képviselője e kies faluban, engedjék meg, hogy örömet fejezzem ki, hogy kigyelmeteket ilyen jó egészségben viszontláthatjuk. Én mindig megértő kuláns ember voltam és tudom, hogy így zsendülő tavasz idején, még a legrendesebb halottnak is feltámadási kedve szottyanhat egy-két percre. Én is ember vagyok, nekem is voltak olyan perceim, mikor megfedkeztem magamról. Húsz éves koromban egy áprilisi éjszakán annyit ittam, hogy hajnalban bevertem a félfa ablakát. De önöknek érettebb megfontolás után be kell látniok, hogy ilyen extra feltámadásra semmi jogi alapjuk nincs. Az orvostudomány, a közigazgatás, az állam, sőt maga az Anyaszentegyház is leszegezte már a maga álláspontját az önök halála irányában. Ezen változtatni már nem lehet. Mi örvendünk a viszontlátásukon, mert nekünk szívünk van. De a paragrafusnak nincs szíve, a jog hideg és érzéketlen valami. Térjenek hát vissza, mint volt jó polgárokhöz illik a föld meleg ölébe, ahol nincs paragrafus és törvények nem kötnek. Itt csak felzavarnák az egész jogrendet s bajt hoznának magukra is, ránk is. Ismerve jól a nagyságos főszolgabíró urat, úri becsületszavamat köthetem le, hogy a földművelésügyi miniszternél ki fogja járni az ingyen virágmag kiutalását és májusban mindnyájuk sírja olyan virágos tesz, mint egy grófi park.

A volt jegyző, aki életében is csendes jó ember volt, szelíden s némi álmélkodással mondta:

- De kedves kolléga, mi feltámadtunk. Mi nem akartunk feltámadni: mi feltámadtunk. Ez tényálladék, ez az Isten akarata.

A jegyző nem jött zavarba:

- Te tudod legjobban kedves kollégám, te a te nagy közigazgatási tapasztalatoddal, hogy mindenütt történhetik hiba, még az isteni adminisztrációban is. De mi a rosszul informált Úristentől a jól informált Úristenhez fellebbezünk és kérjük az örök rend betartását. Kedves kolléga, te ismersz engem, tudod, milyen kényes vagyok becsületbeli dolgokban. És én itt a kifogástalan úri emberek és Fejér István bátyám előtt becsületszavamat adom, hogy halottak vagytok.

Az öreg Fejér Péter, az István gazda visszatért apja közbeszólt:

- Pista fiam, úgy szeretnék egy jó füstös oldalast kocsiskáposztával és egy félliter makucskai veres bort rá. Ne félj úgy tőlem, nem leszek rosszabb apád, mint amilyen voltam.

Az élő-bíró elvesztette a türelmét:

- Ugyan mit fecsegünk itt annyit! Még elhül otthon az ebéd. Mi vagyunk a birtokban, mellettünk van a törvény, az erő és az Isten. Ha nem mentek vissza szép szerivel, majd vissza küldünk mi úgy, hogy örökre elmegy a kedvetek minden feltámadástól.

A volt bíró igazított egy dacos-nagyot a nadrágszíján:

- Hát ha te úgy, mi is úgy. Mi nem megyünk innen egy tapodtat sem. Miénk a falu és ti csak bitorlók vagytok. Húsz hektó borom van a pincében és menjek vissza a föld alá? Hátha harcot akartok, legyen harc. Meglátjuk, ki fog először kezét emelni ellenünk.

Az élő bíró most már ordított:

- Tyű, a kinnal cifrázott teremtesit annak a furfanggal feltámadott sánta vakapátoknak, hát legyen harc. Aki bírja, marja és ez az igazság.

Letépte a fehér kendőt a Fejér István husángjáról, kettészakította, és rátiport nehéz csizmájával. A tiszteletes visszafordult, mellére tette kezét. Széles ünnepélyességgel mondta:

- Én megtettem a kötelességemet. Megpróbáltam minden emberileg lehető. Salvavi animam meam. Jöjjön hát, aminek jönnie kell.

Visszaindultak a dombra, a gyülekezet feszült várakozásához. A mai falu kimondta a háborút a tegnapi falu ellen.

II.

Délután már lövészárkokat is ástak a falu körül. Összeszedtek minden drótot, amit boltokban és házakban találtak s a világháborúban résztvevő emberek kitűnő drótsövényeket csináltak a feltámadt falu ellen. Különböztetve is: a hadvezetést ezekre bízták, ők már tudják az emberölés csínját-bínját.

A falu többi lakossága az ő parancsnokságuk alatt volt. A templomdombon már két gépfegyver komoly fenyegetése meredt a visszatértek felé. Összeszedtek minden puskát, revolvért, pisztolyt, baltát, kaszát és dorongot a faluban, hogy megvédjék az Úristen örök rendjét a szabálytalan feltámadók ellen.

Távíratilag segítséget kértek a megyétől, a minisztériumoktól, a katonai és csendőrhatalmaktól. Este pedig felgyújtak az őrtüzek s kemény őrségek vigyázták az élő falu biztonságát. A feltámadt háború, mint egy forró sirokkó végigfűjt Makucskán és szomjassá tette emberverre a szíveket.

A legkétségbeejtőbb az volt, hogy a feltámadottak nem támadtak. Csak álltak, álltak ott a széles út beláthatatlan elmúlásán, nyugodt mosolygással, bontatlan sorban. Még a hősi halottak, akik külön csoportban verődtek össze, még ők sem tettek egyetlen fenyegető mozdulatot sem. Csak álltak arcuk boldog sugárzásával, amint újból körülcsókolta őket az élet szele. Ez a derült nyugalom, ez a fáradhatatlan biztos állás halálos rémületet nehezített a makucskai szívekre. Vajon miben bíznak olyan nagyon? Mi adja nekik ezt az érthetetlen titkos erőt?

És a felfegyverzett, védelemre dermedt faluban senki sem volt, aki magára merte volna vállalni a támadás felelősségét.

III.

A magyar képviselőházban a közönség fulladásra zsúfolta meg a karzatokat. Ott volt az arisztokrácia, a magas klérus, az előkelő polgári és katonai társadalom színe-java és a teljes külföldi képviselet. Az ujságírók padjain minden helyen két ujságíró ült és mindenik hat ceruzát tett a zsebébe. A levegőben a történelmi pillanatok nagy várakozása feszült.

Mindenik párt interpellációt jelentett be a makucskai feltámadás ügyében, mely fenekestől felforgatta a budapesti lelkeket. De maga a kormány pártja, az egységes párt is kijelölt egy hivatalos interpellálót. Meg kell mutatni az egész világ színe előtt, hogy a felelős magyar kormány pártja ép olyan távol áll mindenféle feltámadástól, mint bármely ellenzéki párt.

Mikor az elnöki csengő megszólalt, a szívek egyetlen óriási boltozattá feszültek.

Az első szó a kormánypárt szónokát, Erdélyi Aladár képviselőt illette, ki a párt szociális érzékű kirendeltségének volt egyik vezéralakja. A közkedvelt, művelt képviselő magára parancsolt nyugalmán átreszketett a belső izgalom forrósága:

- Tisztelt ház, mi akik a Bethlen István gróf providenciális alakját (tomboló éljenzés a jobboldalon) azzal az erős hittel követjük, hogy ő fogja visszaadni a hajdan tejjel és mézzel folyó magyar Kanaánnak ős gazdagságát, (úgy van! úgy lesz! - a jobboldalon) hódoló tisztelettel fordulunk egy alázatosan sürgős kéréssel a nagyérdemű összkormányhoz. Amint a lapokból és a hivatalos jelentésekből méltóztatik értesülni, Makucskán, a kicsiny, de példás zalamegyei községben a halottak feltámadtak. (Gyalázat, gazság! - minden oldalon.) És ezt a mindenképen elítélendő, felforgató célú ténykedésüket éppen a kereszténység szent ünnepe, Húsvét áldott napján követték el. Tisztelt Ház, azt hiszem köztudomású, hogy én mindig szociálisan gondolkozó, elfogulatlan tagja vagyok a magyar parlamentnek. (Több hang: igaz! úgy van!) És minden szerénység kötelezettsége mellett is bátran elmondhatom, hogy bármely egyetem bármely szociális vonatkozású tanszékét tisztességgel be tudnám tölteni. Igen, én bátran állítom, hogy a paraszt is ember és választási beszédeimben nem egyszer testvéreimnek neveztem őket. A magyar paraszt jó katona, szívesen önti vérért hazáját. Polgári állapotban tiszteli fennebbvalóit, igyekszik pontosan fizetni adóját s legtöbbször annyi polgárt nemz a hazának, amennyi tőle telik. Ezt a magyar parasztot én és tudom, hogy ebben európai hírű hön tisztelt vezérünk, Bethlen István intencióját követem (óriási éljenzés a jobboldalon és a középén. Egyes egységes párti képviselők kigombolják a mellényüket.) életben akarom tartani. Igenis, én követelem azt a jogot a magyar paraszt részére, hogy munkája mellett ne haljon éhen. Holt parasztokat nem lehet besorozni, holt parasztoktól adót beszédni nem lehet, holt parasztok nem szavazhatnak. De amikor teljes erőmből követelem az élő parasztok számára a jogot, hogy éljenek, a legnagyobb felháborodással tiltakozom az ellen, hogy a holt parasztok mirnix-dirnix feltámadjanak. Nem akarom itt a kérdés theológiai oldalát érinteni, de szociális, politikai és gazdasági szempontból teljesen megengedhetetlen, hogy bárki akkor támadjon fel, amikor kedve szottyán rá. (Zúgó helyeslés és éljenzés a Ház minden oldalán.) Mi lenne az egész gazdasági élettel, mi lenne szociális berendezkedésünkkel, mi lenne az államrenddel s mindazzal, ami ma biztosítéka a nehéz sorba jutott hazának, ha a magyar temetők a maguk kedvük-kényére megmozdulhatnának? Mély tisztelettel vagyok bátor kérdezni a magas kormánytól, hogy a mai nehéz időkben, mikor még az élőknek sem tudunk enni adni, mit szándékozik tenni, hogy hasonló esetek elő ne fordulhassanak és hogy a makucskai kínos botránynak minél hamarabb véget vessenek. (Általános helyeslés, szónokot számosan üdvözlük.)

A keresztény-szociális-gazdasági-kiskereskedelmi-kisgazda-polgári-nemzeti pártból maga a vezér. Wolff Károly tömörített fel szólásra:

- Tisztelt Ház! Tudtam, hogy nem telhetik el egy nap, hogy a francia forradalom meg ne hozza a maga átkos gyümölcseit. Mert a nagy francia forradalom, az volt a nagy disznóság és az malacozza a nyakunkra ezeket a mai disznóságokat. De most már én odadörgöm ennek a francia forradalomnak: elég, ne tovább! (Zúgó éljenzés a jobboldalon és a középén.) Itt az ideje, hogy visszahelyezzük a világot a keresztény valláserkölcsei alapra, mint az élet egyetlen lehetséges alapjára. Én nem akarom vitatni a magyar paraszt érdemeit, de mindig mondtam, hogy az ideálizmus és hazafias érzés hiányt képeznek benne. Különbösen egészen bizonyos és a sógornóm frizőrnéjának szobalányától határozott értesülést kaptam rá, hogy a makucskai eset mögött a moszkvai hóhérok keze dolgozik. A kommunizmus: voilà l'ennemi. (Falrengető taps és éljenzés.)

A liberális párt szintén vezérét, Rassay Károlyt küldte a csatába:

- Tisztelt Ház! Még ellenségeim is elismerik, hogy én a kormánnyal szemben mindig a mérsékelt kritika álláspontjára helyezkedtem. (Igaz, úgy van.) Ezért van, hogy ellenzéki voltam dacára, állandóan mint lehető igazságügyminisztert, vagy mint egy esetleges koalíciós kormány miniszterelnökét emlegetnek. De energikusan fel kell hívnom a kormány figyelmét arra, hogy a makucskai feltámadottak közt egyetlen egy zsidó sincs.

Az országos kiskapad-pártból dr. Eckhardt Tibor ugrott fel, aki különben az ülés elejétől jelentkezésre nyújtotta az ujját:

- Mélyen tisztelt Ház! Kegyelmes, méltóságos és nagyságos uraim! Kedves urambátyáim és aranyos uramöcsém!

- Én nemzetünk érdekében, mely számomra nem csak nacionálista, de internációnális fogalom is, jártam már Mussolininál, Rothermere lordnál, Hitlernél, Cuzánál. Én mindenkinél jártam. Mit beszél nekem az a Goethe, hogy: - **Es irrt der Mensch, solange er strebt!** Én, t. Ház, strebe, aber irre nicht. A magyar kiskapadnak a mi pártunk az egyetlen jogos képviselője, a mi pártunk programjában pedig egy szó sincs semmiféle feltámadásról. Mi lenne, ha még a holt parasztoknak is dumálnunk kellene ezután?! Én tisztelt Ház, csatlakozom. Csatlakozom az előttem szólók, csatlakozom az utánam szólók véleményéhez, én mindig csatlakozom.

Az egész Ház tapsol. Jánossy Gábor képviselő szemeit törölgetve rebegi: **Már rég nem sírtam s íme most Pillámon egy könnyű rengedez.**

Az elnök tíz perc meghatottsági szünetet adott. Szünet után egyszerre nagy csend lett. A miniszterelnök, Bethlen István gróf emelkedett szólásra. Bár ez az emelkedés az inkább alacsony, ösztövé embernél nem jelentette a vertikális irány túlságos igénybe vételét.

Bethlen gróf felállt. Hallgatott. Mosolygott. A jobb szemével bekacsintott a bal szemébe. A balszemével visszakacsintott a jobbszemébe. Aztán besúnyított mindkét szemével a kabátja jobb zsebébe. Majd ugyanezt tette a bal zsebe öble felé. Halkan odasúgta a körülállóknak:

- Roppant titkaim, óriási koncepcióim vannak Magyarország felemelésére.

Az egész Ház öröngve ugrott fel s tizenhét perc három másodpercig tapsolt a rejtelmes, szó nélküli szónoknak. Maday Gyula képviselő olyan hangon, mely nyílt reklám volt a tokaji bor számára, fellobogó ihlettel énekelni kezdte:

- **Árpád apánk, ne féltsd ősi nemzedet...**

Az általános delirium lecsillapulása után, a gróf most már a szavak nagy nyíltságára hősiesedett:

- Tisztelt Ház! Sohasem volt oly könnyű dolgom, mint e pillanatban. (Éljen! Igaz! Ugyvan!) Az ezeréves magyar alkotmány ismer élőket, ismer haldoklókat, de nem ismer feltámadottakat, de nem ismer feltámadást. A feltámadás Magyarországon sohasem jelenthetett jogi állapotot. Aki itt feltámad, az minden jogon kívül áll, az főgelfráj!

A falakról itt is, ott is pattogzik le a tapéta az örjöngő éljenzéstől. Jánossy Gábor képviselő csurgó könnyekkel rebegi maga elé:

- Kis lak áll a nagy Duna mentében. Oh, mi kedves e lakocska nékem!

- Tisztelt Ház, én nem mondom el csodás hatású titkaim, mély gyökerű terveim és rengeteg koncepcióm. Csak annyit mondok: ami Makucskán történt, nem érvényes.

IV.

Makucsán ezalatt tovább égtek és fagytak a szívek a levegőben súlyosodó háborútól. Mert bár katonaság és csendőrség is érkezett a faluba, a háború még mindig csak egy roppant fenyegetés volt, mely mint egy zuhanásra dülő ércfal nyomta a makucscai szíveket. Százszor jobb lett volna ennél a már kitört harc, a lövés, a döfés, a nekirohanás, a vad mozdulatok bátorítása s a lefojtott mellekből kiszabadult ordítás, meg a fakadó meleg vér látása. De ezekkel a visszatértekkel nem lehetett harcot kezdeni.

Nem lehetett, mert: mosolyogtak. Csak álltak, álltak napokon, éjszakákon át s félelem és harag nélkül nyugodt derűvel mosolyogtak. Ez a mozdulatlanság, ez a mosolygás jobban megverte az élő falu táborát, mint bármilyen fegyver. Ha csendőr, katona, falusi legény keze lövésre mozdult: ez a mosolygás megölte a mozdító akaratot. Mind nehezebb láz fojtogatta a védő tábor szívét. A katonák már nyíltan zúgolódtak. Ők nem félnek, ők szívesen harcolnak, ha kell. De vigyék őket felfegyverzett emberek ellen. Akik dühöngenek és dühítenek, kihívnak és visszabántanak. De ez ellen a boldog néma mosolygás ellen ne küldjék az anyaszülte embergyermekét.

Más baj is bontogatta a szegény makucskaik lelkét. A gyermekek, akiknek apja vagy anyja, a legények és leányok, akiknek szeretője, a férfiak és asszonyok, akiknek felesége vagy férje volt a visszatértek táborában: csak felforgolódtak éjjeli nyughelyükön. Érezték a régi csókok hívását, a régi ölelések halkan körül suhanták őket. És csak fel-felhangzott az éj fekete sátrában az álomra húnyt szeműek ajakán: **- Édesanyám, csakhogy visszajöttél! - Drága virágom, csakhogy újból ölelhetlek. - Ugye, nem fogsz többé itthagyni édes feleségem? -** A visszatértek tábora az elhagyottak, az árvák, a magánosok szívéen át, mint betömhetetlen réseken, mind jobban benyomult a körülárkolt faluba.

A jegyző, aki ravasz eszű ember volt, még mindig valami diplomáciai megoldáson törte a fejét. Egy napon egy csomó ügynököt küldött ki a visszatértek közé, akik hadikölcsönkötvényeket kínáltak megvételre nekik. De azok erre sem futottak vissza a temetőbe. Erre elhíresztelte, hogy minden feltámadottat be fognak választani a Petőfi-társaságba. Azok pedig mégsem bújtak a föld alá. Akkor aztán egy csomó falusi legénnyel és leánnyal betanultatta a Herczeg Ferenc Híd című darabját s a templomdombon eljátszatta velük a feltámadottak képébe. Azok meg sem moccantak, még csak nem is hunyorítottak. És az a mosolygás nem tört le az ajkukról.

A falu pedig szenvedett. Már az étel sem esett jól, már aludni sem tudtak. A munka pedig, most tavasz derekán, teljesen megszűnt. Az emberek megsoványkodtak, szemük megtágult, ajkukat kiverte a láz cserepe. A visszatért falu győzelme úgy gyűlt napról-napra, mint mély völgy tava a föld titkos csatornáiból.

V.

- Ez így tovább nem mehet, itt segíteni kell minden áron. - Mondta a jegyző és nagy tanácsra hívta össze a falu fejeit. A tanácskozáson résztvettek a segítségére jött haderők parancsnokai is.

- Uraim, ha ez így megy - szólt a jegyző, - maholnap az élő falu fog a sírba dűlni s a halottak nyugodtan a helyünkbe ülhetnek. Én eddig állandóan a békés megoldás mellett voltam. De most magam is belátom, hogy tenni kell valamit. Bármit, de véget kell vetnünk ennek a lehetetlen állapotnak.

A bíró bő volt és hangos mint a tavaszi zajló Duna:

- Nohát, csakhogy a jegyző úr is eljutott a küszöbömig! Hát nem mindjárt azt mondtam, hogy csak ökölrel lehet elintézni a dolgot? Ki a fene megy a föld alá, ha nem muszáj? Ezt a muszájt kell nekünk megcsinálnunk, azért van az öklünk, a botunk, a puskánk, a katonaságunk, a gépfegyverünk. Harc, harc és megint harc és két óra alatt úgy visszapakoljuk őket, mintha sohasem bújtak volna elő. Aki fél, bújjon az anyja szoknyája mögé. Aki férfi, az jöjjön velem. Megmondtam.

A tiszteletes úr csendes megadással szólt:

- Legyen meg a jó Isten akarata.

A csendőrség parancsnoka szelíden tűnődött:

- Ez szép, ez szép, bíró uramnak teljesen igaza van. Természetes, hogy egy óra alatt végzünk velük. De ezt az órát meg kell kezdeni és itt a bökkenő. Mert megkezdeni senkisémmé meri, az a fene mosolygás mindenki kezéből kiijeszti az akaratot.

A jegyző diplomáciáját most már egészen a Mária rendelkezésére bocsátotta:

- Várjunk, várjunk uraim. Egy háborút mindig csak erkölcsi ráhatókkal lehet megindítani. Először is: az összes kocsmákban csapra ütjük a hordókat és mindenki annyit ihatik, amennyit akar. Aztán bedumáljuk az egész falunak, hogy ezeket a kommunisták támasztották fel, hogy elvegyenek mindent mindenkitől. Aztán eldugunk vagy két-három gyermeket a szomszéd-faluban és elhíreszteljük, hogy a visszatértek falták fel elevenen őket és így fognak tenni az egész falu népével, mert a feltámadott ember nyers emberhússal él. Ha rögtön hozzá kezdünk a dologhoz, fogadom, hogy éjjelre megkezdhetjük az offenzívát.

A tanács nagy lelkesedéssel tette magáévá a jegyző esztét. Pestről telefonon egy vagón alkalmi és irredenta költőt rendeltek, kik ebédre meg is érkeztek Etelközi Pischinger Taks vezetésével, ki Gejza diák névvel gyújtogatta a honi szíveket. Délután már vad kurjantások és véres nóták verték a falu levegőjét. Folyt a bor s költők és elöljárók dobták a felgyúlt nép kohóba a paraszt. Fizetett asszonyok véres jajgatásokkal tüzték át a dagadt szíveket, hogy hogyan falták fel a visszatértek az eltűnt gyermekeket, hogy jajgattak a szegény áldozatok az irtózatosság között. Százhusz megöntözött költőtorok üvöltötte Pischinger csodálatos riadóját a felgerjedt falu lelkébe:

Testvér, élesítsd fogadat,
Harapjad át a torkukat!
Nem magyar az, ki feltámad,
Elárulja szent hazánkat.
Tépjed ki a füleiket,
Kapard ki a szemeiket!

S míg a föld vérüket issza,
Taposd őket földbe vissza!!!
Vágjad agyon, ha feltámad,
Az apádat, az anyádat!
Irmag ne maradjon itten,
Ezt mondja a magyar Isten,
Véres legyen minden agyar,
Agyarban magyar a magyar!

Az ivók közt Sztalinnak, a Szovjet elnökének aláírásával egy „elfogott” táviratot adtak kézről-kézre: - **Az egész falu legyilkolandó stop Mindent kommunizáljatok stop Sztalin stop.**

Este az egész falu s a csendőrök és katonák ordítva, hadonázva, lödözve vonultak fel a templomdombra. Az őrtüzek lobogó lángjainál vérvörösek voltak az arcok s vérnek látszott a bor az üvöltöző ajkakon. Velük szembe, az útnak az éjszakába halványuló szélességén az éjszaka szövetén is átderengett a feltámadottak nyugodt mosolygása. A bíró, akit polgári részről a háború legfőbb parancsnokának választottak, átkiáltotta a sötétség szövetén:

- Én Kömény András, Makucska egyedüli hiteles főbírája s mint e nemes honvédő hadsereg legfőbb parancsnoka tudatom veletek, hogy egy negyedórát engedünk nektek arra, hogy szép rendesen visszamenjetez illő sírotokba. Ha nem engedelmeskedtek, mint hazaárulókat és kommunistákat a törvényes véderő minden eszközével megsemmisítünk benneteket. Éljen a haza, éljen a jogrend, éljenek Makucska jogos élő birtokosai!

A részeg falu, mint piros rakétákat, vad ordításokban dobta felgyúlt lelkét a csendes csillagok felé. A temetőből jöttek álltak, hallgattak, mosolyogtak.

Már tizenhárom perc eltelt. Katonák, csendőrök, falusiak célzásra emelték puskáikat. A gépfegyverek odaálltak a halál-masina elé. A kézigránátosok felemelték az örök búcsúztatót. Most már halálos nagy csend nyomta az éjszakát. Mindenki tudta, hogy most ölni fog és hogy ezentúl jóvátehetetlenül más ember lesz, mint eddig. A fennakadt szívű csendben egyszerre csak egy gyermek síró jajgatása állt a lelkek elé:

- Jaj, katona bácsik, ne bántsák a mamukát! Meghalok, ha szegény mamukának baja esik!

A Kádár István kis árvája, a tízéves Ilonka sírt a gyermekszívét az éjszakába. Mert az édesanyja ott volt a temetői táborban. A hang átment az éjszakán és íme, csoda történt. A visszatértek mosolygása lehervadt tőle az ajkáról s mintha megingott volna biztos rendjük. Valami mozdult hallgatag soraikban. Egy asszony jött ki a néma seregből s nagy kéréssel odavetette magát Kátay tiszteletes úr elé:

- Menjünk vissza, tiszteletes úr! Menjünk vissza, az elmúlt élet jóságára kérem. Ne tegyük gyilkosokká azokat, akikért éltünk, szenvedtünk, akiket egész életünkkel szeretünk. Ne zavarjuk meg gyermekeink álmát, ne hozzunk bánatot szívükre. Oh, tiszteletes úr, édes a nap világossága és nagyok a föld jóságai. De a kislánykám sírása azt mondja, hogy menjünk vissza. Én nem tudok lázadni a kis lányom sírása ellen.

Mint megfűjt náderdő elevenült meg a temetői tábor. Asszonyok, gyermekek, fiatalok kérése, mint szélbe kapott fekete indák lobogtak Kátay tiszteletes úr felé:

- Menjünk vissza, tiszteletes úr, hogy ne fájjon azok szíve, akiket szeretünk.

Kátay tiszteletes nagyot sóhajtott. Egy nagy melldomborítással magába szívta a tavaszi éjszaka minden titkos jóságát. Aztán nehéz megadással mondta:

- Atyámfiak, menjünk vissza békességgel síri ágyunkba. Az élet hívott, de az élők visszataszítottak. Vannak dolgok, melyekben hinni szükség és boldogság, de amelyeknek megvalósulása

pusztítás és tragédia. Mi komolyan hittünk a feltámadásban. Tévedtünk. A mi új életünk csak bűn, nehéz felelősség és elaljasodás volna azok számára, akikért öröm volt nekünk a feltámadás. Menjünk vissza. Akiknek már nincs helyük az élők szívében, azoknak már könnyebb a temető földje. Menjünk vissza.

Egy percre felemelte sápadt arcát s felnézett az ég kinyílt szemeibe. Aztán, mintha az élet még egy forró ölelést font volna szíve köré, kibuggyant ajkára a megvalló zokogás:

- Oh föld, ó édes nap, ó kenyér, ó gyermekkacagás!

A temetői tábor megfordult. Mint fekete árvalányhajak, hosszú sóhajtások lengték át az éjszakát. Aztán már csak az éjszaka volt s az útnak végtelenbe vesző sápadtsága. A makuszkai temető visszahúzódott a magyar alkotmány sövényei mögé.

VI.

A templomdombon pitymallatig várták rekedt szívvel, némára dermedt ajakkal, félelem-bénult karokkal, hogy mi történt az éjszaka titkában. Mikor aztán a hajnal zöldes-szürke világánál végre elhitték édes szemeiknek, hogy már nincs baj: éktelenül rikoltozni, lödözni kezdtek, hogy a dolognak mégis győzelmi és honfoglaló színezete legyen. A bíró előkerítette a vén Csendest, az öreg szennyes-fehér lovat, mely a falu mészbányájából cipelte a telt taligákat a faluba. Ráült és roppant honfoglaló mellet domborított a reggel frissességébe:

- Árpád apánk, megtettem kötelességemet!

Három napig tartott a győzelmi lakoma Makucskán. A lobogó kedvet növelte, hogy esett a kitüntetés a falura, mint a ragya a júniusi ugorkára. A bíró feltámadás-elhárítási kormányfőtanácsos címet kapott. A tiszteletesnek a püspök megküldte a fényképét a sajátkezű aláírásával.

Gyönyörű kitüntetések kaptak a főispán, a főszolgabíró, a szolgabíró. A jegyzőnek megengedték, hogy nem hivatalosan a nagyságos címet használja. A tanító főtanító címet kapott.

De a temetőbe csak a legközelebbi vasárnapon merészkedtek ki. Akkor is csak együtt, nagy processzióban. Elül ment a bíró a tiszteletessel és a jegyzővel. Utánuk rang szerint az egész falu. Énekeltek, zászlókat lobogtattak. Jó keményre taposták az egész temető földjét.

A himnusz eléneklése után a bíró látnoki ihlettel kiáltotta:

- Na, Makucska, most nyugodt lehetsz a világ végéig.

UDVARI BÁLON

Tyuhaj, de jó kedvem van! Panyókára vetettem életemet, mentem sétálni az orrom után. Kényesen léptem, helyre-legény voltam. Igaz, alig multam huszonnégy éves, - kétszer. S az egyikre már nem is emlékszem pontosan.

Új ruha volt rajtam, szép zöld párizsi ruha. Jaj, egy szál lélek sincs a Budagyöngye körül, aki lássa. Csak egy öreg-öreg kofa vár csodát két rothadt zöldpaprika közt. Ha nincs ló, jó az öreg kofa is. Odakiáltok neki:

- Néni, nézze milyen szép ruhám van!

- Darabja húsz fillér, - motyogta az öreg és hangja tele volt temetővel.

- Megállj néni, jössz te még az én regényembe! - fortant fel a pocakosabb önérzetem. De van kárpótló gondviselés. A Házmán-utca sarkán két szolgáló beszélgetett. Fiatalok voltak és napos volt az arcuk. Úgy jött belőlük a falu, a széles mezők jókedve, mint szép fehér habos tej a feldült sajtárból. Az egyik rám nézett, meglökte társát:

- Ugye, stramm? - kérdezte halkan.

Oh, életem első, kedves, gyönyörű germánizmusa! Hogy elárasztott rá a nap. Összes valaha volt borbélyomnál leborotvált minden bajuszom felkunkorodott. Lelkem fiatal kezei kinyúltak és pödörték, pödörték őket. Olyan gögösen tartottam a Gugger-hegynek, mintha Ausztráliában is tudnák, hogy nem én írtam a Földi Mihály műveit.

Szeretem ezt a hegyet. Mert ott visszakapom ősi koronám és senkisémet lázad a királyságom ellen. A fák az én poroszlóim: rárohannak a gondkutyákra, megfojtják őket. A bokrok az én udvarhölgyeim: szoknyájuk alá dugják a bánatokat és súgják: - Felséged boldog, jaj de boldog! - Én innen látom hűtlen szép szeretőmet: csodálatos Budapestet. Mindig félre-csókolózik s én mindig jobban szeretem.

Nekivágtam az erdőnek, úgy találomra. Dús avarú ösvényeken mentem arany és bíbor lombok között. A hullott levél úgy csörgött lábaimnál, mintha rablánc volna a Harsányi Kálmán jambusaiban és Bakó Laci csörgetné őket.

Egyszerre csak megálltam. Meg kellett állnom. Egy kis tisztás közelébe értem. Valami mély áhítat és nagy meghatottság volt a levegőben. A világ minden emlőjén csordult a jóság s a csend bozontos vén kuvasza hozzám dörzsölte mélyszemű meleg fejét.

- Kezdődik az udvari bál, - súgták mély tisztelettel a fák.

- Már megjelent a királyi család, oh, milyen szép a nagyobbik királykisasszony! - újjongta egy som-bokor és halvány aranyakat szórt a földre.

Az őszi virágok tágult szemmel néztek a tisztás felé, a harangvirág harangozott. Kiléptem a bokrok közül a tisztásra. A tisztáson egy nyomorult kis kunyhó állt. Úgy düledezett, olyan rozoga volt, mintha Bethlen Pista ezelőtt öt perccel szanálta volna és Surányi Miklós panegyricust készülné írni róla. Ajtaja nyitva volt, kéménye füstölt. Füstje az arany lombok közt fekete volt, mint egy keresztény kurzus. Az egyetlen konyhaszobában egy meghajló asszony mosott egy teknőben. De három gyermek táncolt a tisztás előtt.

Rongyosak voltak, maszatosak. Kis testük itt is, ott is kivillant. De ős-királysággal gyermekek voltak. A legnagyobbik nyolc éves lányka volt. Szőke volt, mint a jó Isten májusi csuhája s szemei oly boldogan kékek voltak, hogy jött, hogy felszívjam őket, mint kék virágok rengő harmatát. A másik egy ötéves királyfi volt. Még az orrikaiból is vert-ezüst csapocskák lógtak

s kis nadrágja hátsó nyílásán csupa aranyos lobogócska lengett. Ő is szöske volt, mint a zsenge tejes kukorica haja. A harmadik egy kis hároméves királylány volt, kis arca alig látszott ki valami rászáradt lekvárból. De ajka édes mosolygása aranypatkó volt az arany-napban. Körbe fogóztak, táncoltak, énekeltek. Édes kis hangjuk mint meleg hála zuhogta be lelkem mélyebb völgyeit: óh, gyönyörű, oh dús adakozású élet!

Észrevették. Megállott a tánc. Rám néztek. Már nem féltek. És akkor én odamentem hozzájuk. És amint gyermekszemük kék kelyhe felém mélyült, kis szájuk néma mosolygása felém kérte: leborultam előtted, szent emberi Nyomorúság! Csak te vagy a király, te vagy az ő adakozó, te adod a jövőt termő szenvedéseket és a dús kalászu örömeiket. Minden szépség belőled sugárzik, örök jászol, minden hőst te küldesz, örök éhség, mindent te teszel széppé, halhatatlan sírás. Te vagy az örök emberi jövő, mindig születő kis proletár-bimbó. Jobbágyi hódolattal féltérde ereszkedtem s megcsókoltam a legnagyobb királykisasszony hervadt kis kezét. És szóltam az édesanyám hangjával:

- Vándor komédiás vagyok. Messzi földről jöttem kicsi felségtek mulattatására. Ne vessék meg jó szolgálataimat, felségtek.

Oh, hogy rám bomlott arany kacagásuk! A másik pillanatban már autó voltam, a hátamon ültek, az orromnál kurbliztak fel. Tüskölnöm kellett és benzinszagot árasztanom. Aztán létra voltam, Nekidültem egy fának s ők rajtam másztak fel rá. Aztán csacsi voltam s bele-belebőgtem az őszi napba: iá! iá! - Igen tehetségesen iáltam, de ezt ne tessék továbbadni, mert még valamelyik irodalmi társaság elnökének választ s nekem nincs frakkom. Voltam aztán még rablóvezér, kutya, ágaskút, templomtorony, bagoly és medve. Végül körbe fogóztunk. Táncoltunk, énekeltünk:

Zöld asztalon ég a gyertya,
Barna kislány koppantgatja...

Az erdő meghatva nézte az udvari bált. A fák, mint komoly udvaroncok, feszesen álltak s tele volt arany monetával a mellük. A virágok nagyon Vecsera-bárónősen kacérkodtak Pista főherceggel. A tisztos matróna, a főudvarmesternő: az ősz mindenüvé bíbor, arany- és bársonyszöveteket aggatott. A sötéthajú szobalány, az este kék fátylakat feszített ki a levegőben. A vén brácsás, a hold, megérezte a peccsenyszagot. Feldugta nagy csodálkozó képét, megcsillantotta ezüstszerű nyirettyűjét. És hegedült. Hegedült téged egyetlen csodálatos nótá: halállal, nyomorúsággal végtelen édes élet.

A kunyhóból hívott az anyai szó. Válni kellett. Jött a fizetés: a kis királyi gyermekek megtöltötték lelkem minden zsebét színültig arany kacagással.

Mentem boldogan hazafelé. A fák tisztelettel hajbókoltak előttem s arany monétákat tűztek rám: - Ez őfelségéék elismerése. - A virágok összesúgtak: - Jó párti, ma nagy sikere volt az udvarnál.

Otthon várt csak nagy stréberkedés. Vén karszékem felém rázta fájós lábát: - Méltóztassék belém ülni, kegyelmes udvari tanácsos úr. - Az asztalon egy tányérról felém könyörgött egy sertéskaraj: - Kegyeskedjék magává ásszimilálni, kegyelmes uram. Egy kis disznóság nélkül nem lehet sokáig kegyelmes úr lenni. - Az ágy kitárta fehér karjait: - Pihenjen el, kegyelmes uram.

Lefeküdtem. Ébren vagyok-e még, vagy már álmodom? Eljött a halott édesanyám és megcsókolt a szívemet. Kinyújtottam a karjaim. Megöleltem a párnám... az életet... a világot...